

Sektorsstrategi för **Framtidens handel och konsumtion**

FEM SEKTORSSTRATEGIER:

Resurseffektiv bebyggelse

Flexibelt och robust energisystem

Framtidens handel och konsumtion

Produktion i världsklass

Fossilfria transporter

Energimyndighetens publikationer kan laddas ner eller beställas via www.energimyndigheten.se

Statens energimyndighet, oktober 2021

ER 2021:15

ISSN 1403-1892

ISBN (pdf) 978-91-7993-011-0

Grafisk form: Haus (omslag),
Arkitektkopia (inlaga)

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma

Förord

Energisektorn står för den i särklass största delen av såväl de nationella som de globala utsläpp som påverkar klimatet. Att använda energin resurseffektivt är en central åtgärd i omställningen till ett modernt fossilfritt välfärdssamhälle.

I din hand håller du en syntes som väl speglar det rådande kunskapsläget, samhällsaktörernas synpunkter och även Energimyndighetens samlade kunskap och erfarenhet gällande resurseffektivitet inom sektorn Framtidens handel och konsumtion. Denna strategi ska ses som ett stöd för att samla kraften som finns i Sverige, i syfte att rikta den dit den behövs som mest just nu, för att Sverige ska nå Riksdagens energieffektiviseringsmål till 2030.

Energimyndigheten tar ett ansvar för Sveriges energiomställning utifrån ett helhets- och systemperspektiv genom att vi hanterar en bred och väl fungerande verktygslåda från grundforskning till marknadsåtgärder. Resurseffektiv energianvändning är ett centralt verktyg i omställningen. För att nå ökad framgång behövs samverkan och samskapande som vilar på en enad syn på de viktiga utmaningarna inom samhällets olika sektorer.

Genom omfattande och gedigna dialoger och samråd med de relevanta aktörerna och myndigheterna har Energimyndigheten identifierat fem sektorer som är direkt avgörande för att nå energieffektiviseringsmålet till 2030. Inom respektive sektor har de strategiska områden och avgörande frågor som är viktigast att adressera just nu gemensamt identifierats av sektorns egna aktörer.

Strategierna ligger väl i linje med EU:s gröna giv och utgör ett bra paraply för kommande satsningar i energiomställningen. Genom att ta del av innehållet i strategin kan du och var och en se var man kan göra som störst nytta i omställningen. Jag önskar oss alla lycka till i det fortsatta gemensamma arbetet för en mer hållbar värld!

Robert Andrén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Bakgrund	4
1.1 Syftet med sektorsstrategier	5
2 Mål och ambitioner	6
2.1 Sektorsgemensamma effektmål och ambitioner	6
2.2 Sektorsgemensamma milstolpar	7
2.3 Sektorsspecifika utfallsmål	7
3 Energimyndighetens och övriga aktörers roller	8
3.1 Energimyndighetens roll och ansvar	8
3.2 Övriga aktörers roll och ansvar	8
4 Nuläge	10
4.1 Beskrivning av sektorn	10
4.2 Näringsliv	11
4.3 Sektorns rådighet och potential	12
4.4 Övergripande trender	13
5 Strategiska områden och avgörande frågor	14
5.1 Resurseffektiv handel och besöksnäring	14
5.2 Resurseffektiva inköp och upphandlingar	15
5.3 Resurseffektivt utbud och efterfrågan	17
5.4 Investeringar för ökad energi- och resurseffektivitet	18

Sammanfattning

Sektorsstrategin för Framtidens handel och konsumtion är en av fem strategier inom Energimyndighetens uppdrag sektorsstrategier för energieffektivisering. Uppdraget ska bidra till att målet om 50 % effektivare energianvändning till 2030 nås samtidigt som hänsyn tas till övriga nationella energi- och klimatmål.

”50 procents effektivare energianvändning till 2030 jämfört med BNP och uttryckt i primärenergi – basår 2005”

Det finns ett starkt samband mellan konsumtion, produktion och logistik. För att uppnå en mer resurseffektiv konsumtion behöver aktörer inom hela värdecykeln samverka. I arbetet med att ta fram en strategi för Framtidens handel och konsumtion har det konstaterats att linjära affärsmodeller fortfarande är norm och att en traditionell syn på risk- och avkastningskrav är styrande. Detta kan hämma utvecklingen av cirkulära och resurseffektiva affärsmodeller och investeringar.

Offentlig sektor pekas ofta ut som en aktörsgrupp som ska gå före och driva utveckling av energi- och resurseffektiva lösningar. I realiteten saknas ofta resurser och kompetens för att den offentliga upphandlingen ska vara det kraftfulla verktyg som den förväntas (och har potential) att vara. Inom handeln finns också en energieffektiviseringspotential som inte är realiserad. Samverkan mellan handlare och hyresvärdar är ofta en förutsättning för att energieffektiviseringsåtgärder ska genomföras.

Strategin fokuserar på tre huvudsakliga aktörsgrupper nämligen näringsliv, offentlig sektor och hushåll. Hushållen omfattas inte direkt av strategin utan adresseras via de andra aktörsgrupperna. Aktörerna i sektorn har direkt rådighet över en relativt sett låg energianvändning men har stora möjligheter att påverka energi- och resursanvändning i andra sektorer genom kravställning i leverantörsled, offentliga upphandlingar samt genom konsumentmakt. Ett antal strategiska områden och avgörande frågor har identifierats i samverkan med aktörer från sektorn. Detta för att kartlägga hur sektorn kan arbeta för att bidra till ökad energi- och resurseffektivitet.

De strategiska områden som har identifierats för sektorn omfattar handel och besöksnäring, inköp och upphandlingar, resurseffektivt utbud och efterfrågan samt investeringar för ökad energi- och resurseffektivitet. Strategiska områden och avgörande frågor presenteras i kapitel 5. Inom områdena ryms bland annat frågor som energieffektivisering av lokaler, resurseffektiva varuflöden, innovativa produkter och affärsmodeller, offentlig upphandling som strategiskt verktyg samt investeringar för ökad resurs- och energieffektivitet.

1 Bakgrund

Energimyndighetens uppdrag att, tillsammans med relevanta aktörer, forma sektorsstrategier har pågått sedan 2017. Sektorn Framtidens handel och konsumtion är en av fem sektorer. De övriga fyra sektorerna är Fossilfria transporter, Resurseffektiv bebyggelse, Flexibelt och robust energisystem och Produktion i världsklass, se Figur 1.

Figur 1. Illustration av de fem sektorerna inom uppdraget Sektorsstrategier för energieffektivisering. Sektorerna utgörs av Fossilfria transporter, Framtidens handel och konsumtion, Resurseffektiv bebyggelse, Flexibelt och robust energisystem samt Produktion i världsklass.

I processen med att ta fram sektorsstrategier har de insatser och behov som är nödvändiga för att växla upp arbetet med resurseffektiv energianvändning identifierats, förankrats och prioriterats. Arbetet ska öka engagemanget hos aktörer inom såväl näringsliv som andra myndigheter. Strategierna ska leda till en mer resurseffektiv energianvändning i hela Sverige och bidra till att Sverige når energieffektiviseringsmålet till år 2030 på ett kostnadseffektivt sätt. Strategierna ska även bidra till att Sverige når övriga energi- och klimatpolitiska mål samt bidra till stärkt internationell konkurrenskraft, minskat effektbehov och trygg energiförsörjning.

För att möta förväntningarna från uppdragsgivare och aktörerna i sektorerna har strategiernas fokus breddats något. Istället för att enbart fokusera på energieffektivisering omfattar sektorsstrategierna även insatser och åtgärder som leder till en mer resurseffektiv energianvändning.

Sektorsstrategin för Framtidens handel och konsumtion har tagits fram genom en process ledd av Energimyndigheten. Processen har involverat aktörer från sektorn så som handelsföretag, bransch- och intresseorganisationer, offentlig sektor och akademi med syfte att identifiera de områden som anses viktigast att lösa för att nå energieffektiviseringsmålet om 50 % effektivare energianvändning till 2030.

Basen i sektorsstrategierna är ett antal strategiska områden per sektor. Dessa har identifierats som strategiskt viktiga för att bidra till energieffektiviseringsmålet till år 2030. Till varje område kopplas frågor som aktörerna i sektorn anser vara avgörande att lösa för att driva utvecklingen inom det strategiska området. Processen med att ta fram

strategiska områden och avgörande frågor går att upprepa och använda för att revidera sektorernas prioriteringar vartefter lösningar och behov utvecklas.

Figur 2. Bilden visar översiktligt processen för sektorsstrategiarbetet från identifiering av sektorer till vidare arbete och utveckling.

Den grundläggande idén är att ta tillvara ambitioner och drivkrafter, samla och rikta dem för att uppnå resultat. Strategierna fungerar inte om de är statiska utan behöver vara dynamiska för att kunna möta förändrade möjligheter och utmaningar i sektorerna. En sektorsstrategi kan uttryckas som en process där olika åtaganden, initiativ, åtgärder och resultat samverkar och stimulerar varandra till fortsatt utveckling och arbete för att bidra till energi- och klimatmålen.

1.1 Syftet med sektorsstrategier

Det är grundläggande för en ekonomi att tillgängliga resurser används på ett effektivt sätt. Skälen för att effektivisera energi- och resursanvändningen är flera och olika beroende på bransch och sektor. En grundförutsättning för att lyckas är dock att alla är med och bidrar till målet.

Sektorsstrategierna ska:

- Ge en aktuell beskrivning av sektorns arbete med och förutsättningar för en resurseffektiv energianvändning.
- Beskriva behov av insatser för att bidra till uppfyllande av de svenska energi- och klimatmålen.
- Tydliggöra riktning och ambitionsnivå för att på ett kostnadseffektivt sätt nå en mer resurseffektiv energianvändning än samhället/sektorn skulle uppnå utan strategin.
- Skapa struktur för prioriteringar av sektorns arbete med resurseffektiv energianvändning.
- Bidra till ökad förståelse för nyttan av samverkan inom och mellan sektorers aktörer.
- Främja efterfrågan på en resurseffektiv energianvändning och vara en framåtdrivande kraft som leder till nya och/eller utökade samarbeten, åtgärder och lösningar.

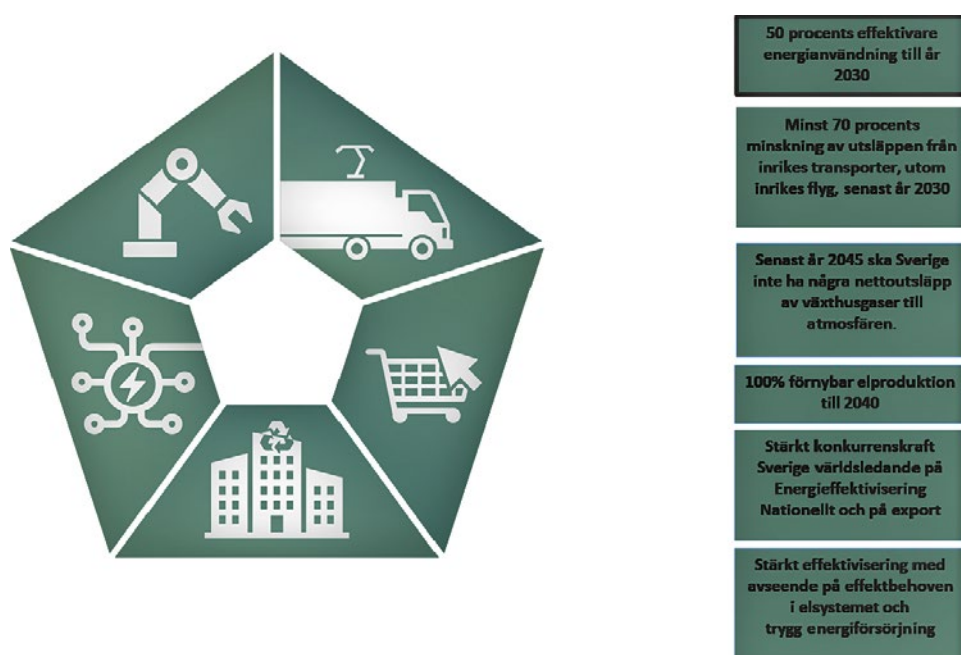
2 Mål och ambitioner

För sektorsstrategierna finns övergripande effektmål satta till 2030. För sektorn Framtidens handel och konsumtion finns även utfallsmål som följs upp år 2025.

2.1 Sektorsgemensamma effektmål och ambitioner

Samtliga fem sektorsstrategier syftar till att bidra till målet om 50 procent effektivare energianvändning till år 2030 i förhållande till BNP, uttryckt i primärenergi med basår 2005. Strategierna ska även ta hänsyn till följande mål:

- Minst 70 procents minskning av utsläppen från inrikes transport utom inrikes flyg, senast år 2030.
- Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.
- 100 procent förnybar elproduktion till 2040.
- Stärkt konkurrenskraft. Sverige ska vara ledande på energieffektivisering både nationellt och på export.
- Stärkt effektivisering med avseende på effektbehoven i elsystemet och trygg energiförsörjning.

Figur 3. Bilden visar sektorerna och de mål och ambitioner strategierna ska bidra till. Där de två sista konkurrenskraft och effektivisering avseende effekt är mer ambitioner än mål.

2.2 Sektorsgemensamma milstolpar

För uppföljning av resultat av sektorsstrategierna har Energimyndigheten formulerat fyra gemensamma delmål för år 2025. Syftet med dessa är att kunna mäta den förändring som sektorsstrategierna bidrar till med fokus på hur aktörssamverkan och gemensamma målbilder leder till en förändring på marknaden som inte skulle åstadkommit annars. Dessa är gemensamma för samtliga sektorer men har anpassats för att det ska gå att titta på respektive sektors bidrag.

2.3 Sektorsspecifika utfallsmål

De Sektorsgemensamma milstolparna har för sektorn Framtidens handel och konsumtion bildat utfallsmål enligt nedan.

Dialog och kunskap: År 2025 finns det inom sektorn Framtidens handel och konsumtion en välutvecklad grund för samverkan och kompetensutveckling för att kunna lösa utmaningar kring de strategiska områdena.

Ägarskap och samspel: År 2025 har befintliga och nya samarbeten inom sektorn Framtidens handel och konsumtion resulterat i initiativ för att skapa förändring hos såväl konsumenter som handel.

Utveckling och nya perspektiv: År 2025 finns ökade incitament för en mer resurs-effektiv handel och konsumtion. Det har resulterat i ökade investeringar i energieffektiva lösningar och innovationer inom teknik- och tjänsteområdet samt nya affärsmodeller och roller. Därtill förekommer även nya och förbättrade metoder, arbetssätt och processer inom sektorn.

Engagemang och mod: År 2025 finns det inom sektorn Framtidens handel och konsumtion aktörer som gått före och visat vägen för andra att följa efter. Aktörer inom sektorn visar engagemang genom handling. Offentlig upphandling är ett viktigt verktyg för att gå före och visa vad som är möjligt både vad gäller implementering av tekniska lösningar och nya tjänster.

3 Energimyndighetens och övriga aktörers roller

3.1 Energimyndighetens roll och ansvar

Energimyndighetens främsta roll är att säkerställa att sektorsstrategierna tas fram och att de bidrar till att energieffektiviseringsmålet nås på ett kostnadseffektivt sätt med hänsyn till övriga energi- och klimatpolitiska mål. Energimyndigheten gör detta genom samverkan med relevanta aktörer föra dialog, tydliggöra riktningen, tillhandahålla en struktur för arbetet och driva processen framåt samt relatera till pågående insatser.

Energimyndigheten är övergripande ansvarig för att driva utvecklingen av sektorsstrategierna och sätter genom tolkningen av uppdraget ramarna för processen.

Energimyndigheten ansvarar också för redovisning av effekterna som genomförandet av sektorsstrategierna har på energieffektiviseringsmålet samt den samverkan som har skett med olika aktörer.

I genomförandet av sektorsstrategierna ska Energimyndigheten:

- Erbjuder en *plattform* där olika aktörer kan mötas och samverka kring sektorsstrategiernas utmaningar/områden.
- Bidrar till *kunskapsspridning*.
- *Uppmuntra* aktörer att genomföra insatser som bidrar till måluppfyllnad.
- *Främja tvärsektoriell samverkan* för implementering av sektorsstrategierna genom att uppmuntra och stödja regionala strateginoder.
- *Redovisa* långsiktiga resultat och effekter från sektorsstrategierna.
- *Lyssna till aktörers behov* och identifiera var det kan finnas behov av *åtgärder för att undanröja hinder*.
- *Samverka* med andra myndigheter vars verksamhet berör respektive sektor.

Energimyndigheten har också det övergripande ansvaret för löpande revidering av strategiska områden och avgörande frågor i samråd med aktörerna i sektorn. Processen upprepas vid behov så länge det är aktuellt att se över och revidera strategierna. Behovet av revidering ser olika ut för de olika strategierna och kan bero på förändringar i omgivningen.

3.2 Övriga aktörers roll och ansvar

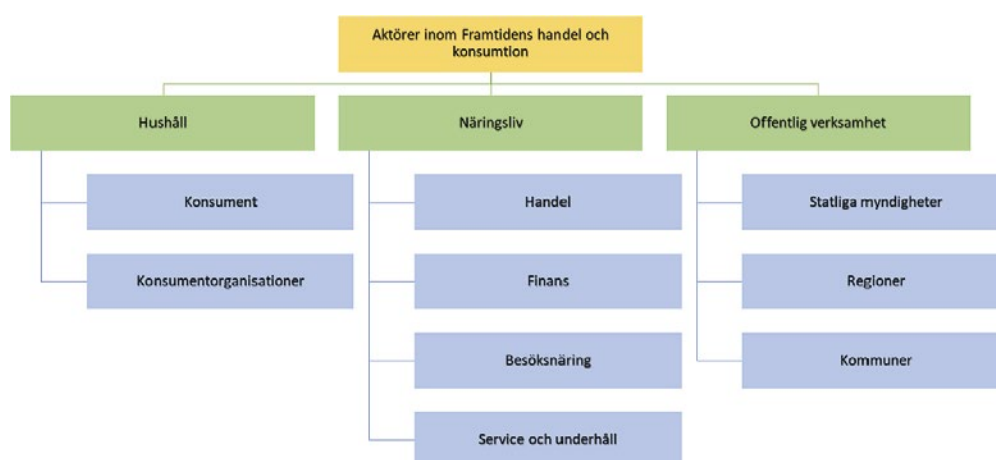
Engagemang och dialog med och mellan aktörer och sektorer är en förutsättning för att lyckas med implementering av strategierna. Genom att samverka, ställa perspektiv mot varandra och utbyta erfarenheter möjliggörs utveckling av såväl nya lösningar som en bred implementering av redan kända lösningar. Aktörer i sektorerna bidrar till genomförandet av strategierna genom att tydliggöra sina ambitioner och ta fram handlingsplaner som visar hur respektive verksamhet adresserar avgörande frågor och bidrar till de nationella energi- och klimatmålen.

Det är branscher och andra aktörer, vilket även inkluderar akademien och myndigheter, som skapar handlingsplaner och aktiviteter inom varje sektor. Sektorsstrategierna ska på så vis ta tillvara den drivkraft och de ambitioner som finns hos svenska aktörer. Ett aktivt nationellt engagemang kan i förlängningen även leda till effekter globalt.

4 Nuläge

4.1 Beskrivning av sektorn

Den svenska handeln och konsumtionen har stor påverkan på energi- och resursanvändningen i övriga sektorer, såväl inom som utanför landets gränser. Hållbara konsumtionsmönster och krav på resurseffektivitet genom hela leverantörskedjan utgör viktiga pusselbitar i energiomställningen och arbetet för att nå Sveriges energi- och klimatpolitiska mål. Möjligheten att driva utvecklingen i en hållbar riktning inom sektorn återfinns hos i huvudsak tre aktörsgrupper, nämligen hushåll, näringsliv och offentlig verksamhet. De tre aktörsgrupperna utgör basen i sektorn och kan brytas ned enligt Figur 4.

Figur 4. Bilden visar översiktligt de aktörer som ingår i sektorn framtidens handel och konsumtion.

Samtliga aktörsgrupper inom sektorn har rådighet att direkt eller indirekt påverka energianvändningen i samhället. Gemensamt för aktörsgrupperna är att de har direkt rådighet över en relativt låg energianvändning. De har däremot stor möjlighet att påverka energianvändningen i andra sektorer. Respektive aktörsgrupp presenteras närmare nedan.

4.1.1 Hushåll

Hushållens konsumtion och beteenden påverkar energianvändningen i samtliga sektorer, både direkt och indirekt. Hushållen har direkt rådighet över energianvändningen som uppstår genom egna transporter och i sitt boende. De har en indirekt rådighet över energianvändningen som uppstår till följd av deras konsumtion av produkter och tjänster. Privatkonsumenterna är inte en direkt målgrupp för sektorsstrategin utan adresseras istället genom övriga aktörer inom sektorn.

Hushållen har en stor påverkan på resurs- och energianvändning genom sin konsumtion och den påverkan de därigenom har. Varje år spenderas nästan 2 200 miljarder kronor. Av dessa går ca 25 % till boendet, 13 % till transporter och 55 % till annan konsumtion så som mat, produkter och nöjen mm¹. Genom att använda sin konsumentmakt och

¹ Resterande ca 7 % går till kommunikation, hälsa och sjukvård.

efterfråga hållbara produkter och tjänster, välja energieffektiva varor och ställa frågor till handelns aktörer kan omställningen till ett mer resurseffektivt samhälle påskyndas. Om allt fler efterfrågar nya cirkulära affärsmodeller kommer också utbudet av sådana att öka. Det finns ett antal konsumentorganisationer som driver konsumenternas intressen och ökar kraften i deras krav. Inom aktörgruppen konsumentorganisationer kan även andra typer av civilsamhällesaktörer och föreningsliv återfinnas. Även handelns aktörer har roller att spela och kan via marknadsföring, kundkommunikation och nya affärsmodeller skapa incitament för konsumenten att välja energi- och resurseffektiva varor och tjänster.

4.2 Näringsliv

Inom sektorn återfinns näringslivets aktörer i branscher som handel, besöksnäring, service och finans. Alla näringslivsaktörer, även de som återfinns i andra sektorer, har rådighet att påverka energianvändningen genom energieffektivisering i den egna verksamheten. De har även möjlighet att påverka indirekt genom att exempelvis ställa krav i leverantörskedjor, göra resurseffektiva inköp samt att sprida information och föra dialog med samarbetspartners och kunder.

Handelssektorn² omsätter årligen ca 2 160 miljarder kronor (2017). Partihandeln utgör den största delen med ca 68 % av den totala omsättningen. E-handeln omsatte ca 80 miljarder (2019) av den totala detaljhandeln och har sedan 2004 ökat med 800 %. I och med Coronapandemin ökade e-handeln ytterligare till ca 115 miljarder under 2020.

Besöksnäringen³ har både svenska och utländska besökare och har möjligheter att påverka energi- och resursanvändningen inom den egna verksamheten men också genom att påverka sina besökare att göra resurseffektiva val i samband med sin vistelse.

Service och underhåll har en viktig roll i omställningen till ett mer resurseffektivt samhälle och övergången mot en mer cirkulär ekonomi genom att öka andelen reparationer och erbjuda möjlighet att uppgradera produkter. Aktörerna har dock direkt rådighet över en relativt liten energianvändning. Exempel på aktörer är förmedlare av olika typer av reparationstjänster så som skomakare och elektronikreparatörer.

Finansbranschen har stor möjlighet att påverka energi- och resursanvändningen inom flera sektorer och branscher. Eftersom en stor del av privatpersoners och företags konsumtion och investeringar sker med hjälp av lånade pengar har kreditgivare möjlighet att ställa krav på vad pengarna används till och premiera investeringar som leder till ökad resurseffektivitet. Branschens aktörer har också möjlighet att tydliggöra för sina kunder hur hållbara olika typer av investeringar är och därmed synliggöra energi- och resurseffektiva investeringsmöjligheter.

4.2.1 Offentlig sektor

Inom sektorn återfinns aktörer på såväl statlig som regional och kommunal nivå. De har påverkan främst genom sina roller som inköpare och upphandlare av varor och tjänster men också i rollen som förmedlare av samhällsinformation till hushåll och näringsliv.

---

² Handeln brukar delas in i detaljhandel och partihandel där detaljhandeln innefattar dagligvaruhandel och sällanköpshandel och partihandel innebär handel mellan företag.

³ Besöksnäringen omfattar bland annat restauranger, hotell, nöjesparker, spa-anläggningar och skid-anläggningar.

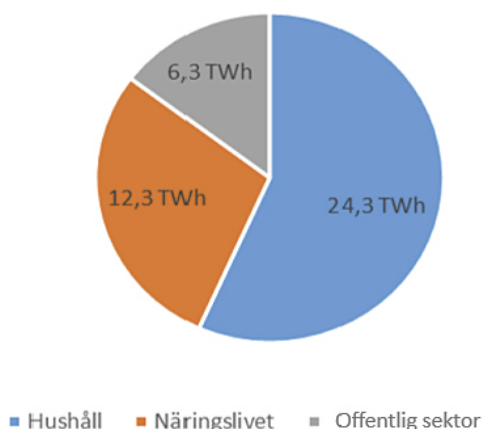
Den offentliga sektorns upphandlingar uppgår årligen till ca 700 miljarder kronor. Offentlig upphandling och inköp kan användas som ett strategiskt verktyg för ökad energi- och resurseffektivitet eftersom det är möjligt att ställa krav på att produkter och tjänster ska vara energi- och resurseffektiva⁴. Att ställa relevanta krav och följa upp dessa minskar på sikt den egna energianvändningen och skapar incitament för leverantörer att erbjuda mer resurseffektiva produkter och tjänster.

Genom att efterfråga resurseffektiva och värdeskapande lösningar kan inköp och offentlig upphandling användas för att sprida och sänka priset på produkter och tjänster med god energiprestanda och resurseffektivitet. Det kan även fungera som ett effektivt verktyg för att accelerera marknadsintroduktion av innovativa lösningar.

4.3 Sektorns rådighet och potential

Aktörerna i sektorn har direkt rådighet över en relativt sett låg egen energianvändning men har stora möjligheter att påverka energi- och resursanvändning i andra sektorer genom att påverka i leverantörskedjor, inköp och upphandlingar. Genom att ställa relevanta krav och efterfråga livscykeldata kan aktörerna i sektorn påverka energi- och resurseffektiviteten i såväl produktionsled som under användningsfasen. Den egna energianvändning som återfinns i sektorn är fördelad mellan de olika aktörsgrupperna enligt Figur 5 nedan.

Energianvändning per aktörsgrupp

Figur 5. Bilden visar energianvändningen per aktörsgrupp inom sektorn Framtidens handel och konsumtion som den såg ut 2019 baserat på en beräkning av Aktea Energy i Kartläggning av Framtidens handel och konsumtion. Utifrån Energiläget 2020 (ET 2020:1).

Den energianvändning som aktörerna i sektorn har direkt rådighet över uppgår till 42,9 TWh⁵. Energianvändningen omfattar hushållsel för hushåll och verksamhetsel för offentlig verksamhet och övrig serviceverksamhet. Energi som används för uppvärmning, transport eller fastighetsel (exempelvis ventilation och belysning) inkluderas inte⁶.

⁴ Ett stöd för kravställningen återfinns i Upphandlingsmyndighetens kriteriedatabas. Databasen återfinns på: www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/

⁵ Figuren är hämtad från rapporten *Kartläggning av sektorn framtidens handel och konsumtion* skriven av Aktea Energy för energimyndigheten och baserad på data från Energiläget 2020(ET 2020).

⁶ Åtgärder för att effektivisera denna energianvändning adresseras inom ramen för sektorsstrategierna Resurseffektiv bebyggelse och Fossilfria transporter.

Den totala energieffektiviseringspotentialen för sektorn är ännu inte fullständigt kartlagd. Energieffektiviseringspotentialen för de handelsföretag som omfattas av lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag⁷ är däremot känd. Den redovisade energianvändningen för handelsföretagen uppgår till 7 960 GWh/år. Av denna så har en energibesparingspotential på 590 GWh/år identifierats. Det motsvarar drygt 7 % av energianvändningen. I en enkätundersökning som genomförts av Energimyndigheten svarar företagen att potentialen för effektivisering till och med kan vara något högre. Under första kvartalet 2020 redovisade företagen att besparingsåtgärder motsvarande 39 GW/h år genomförts. De handelsföretag som omfattas av lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag hade 2018 tillsammans en omsättning på 1 132 miljarder kronor vilket motsvarar 52 % av handels totala omsättning⁸.

4.4 Övergripande trender

Det finns ett antal trender inom sektorn som kan påverka omställningstakten och möjligheten att uppnå energi- och klimatmålen. I strategin lyfts enbart de trender som anses vara relevanta för energieffektiviseringsmålet.

- Fokus på livscykelperspektiv har växt stadigt de senaste åren och det har blivit allt vanligare att prata såväl kostnader som hållbarhetspåverkan genom en produkts livscykel. Att ta hänsyn till livscykeln är särskilt viktigt då det kommer till inköp och upphandlingar men även då nya produkter och tjänster innoveras. Att arbeta med livscykelperspektiv skapar transparens för såväl upphandlare som leverantörer och kunder.
- Efterfrågan på hållbara produkter och tjänster ökar samtidigt som lågprishandeln ökar. I vissa fall sammanfaller dessa båda, men de kan även ses som mottrender och som en ”segregering” av handeln där den ena främjar resurseffektivitet och den andra driver en ökad konsumtion.
- Uthyrning, reparationer och återbruk är trender som växer. Att hyra istället för att köpa blir alltmer vanligt för flera produktkategorier. Så även att reparera och uppgradera produkter. Det finns butiker som erbjuder möjlighet till reparationer i egen regi eller i samverkan med tredje part. Second hand är också ett område som ökar. Ökningen sker både via digitala plattformar och genom att företag som tidigare fokuserat på försäljning av nyproducerade varor upplåter ytor till secondhand-utbud i butiken.
- E-handeln fortsätter att växa. Corona-pandemin har accelererat ökningen, särskilt inom livsmedelshandeln. Hemmet har blivit den nya handelsplatsen där kunder möter utbudet digitalt via skärmen. En tendens inom e-handeln är att aktörer som tidigare funnits lokalt nu har gått samman för att erbjuda sina tjänster digitalt, ofta med samdistribution. När e-handeln ökar minskar även behovet av fysisk butiksyta.

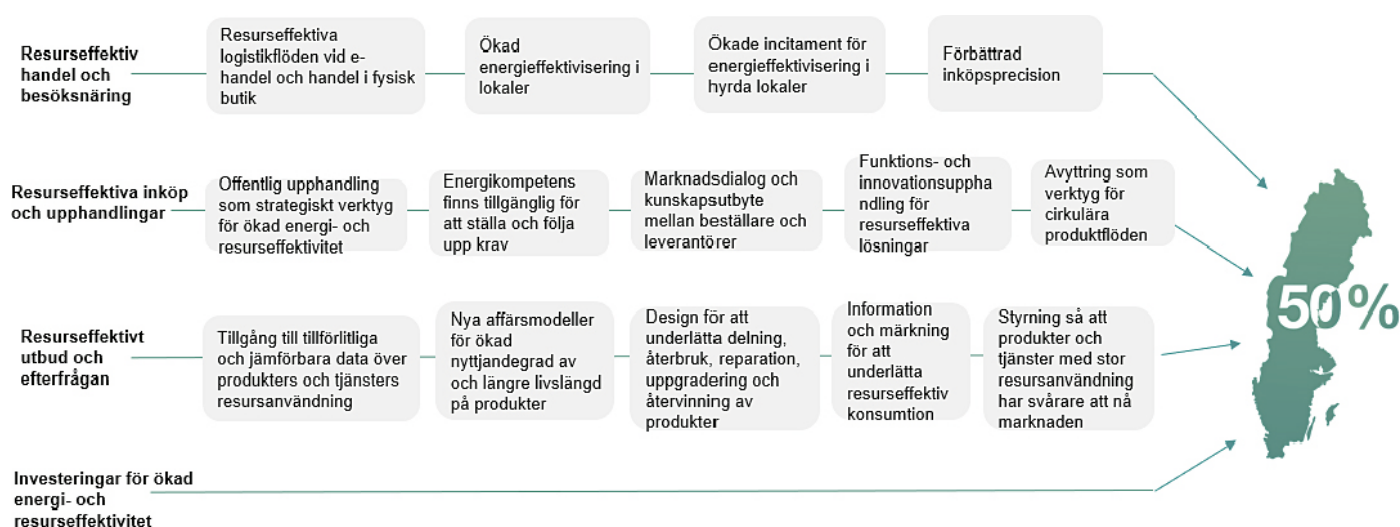
---

⁷ Lagen berör företag som sysselsätter minst 250 personer och har en årsomsättning som överstiger 50 miljoner EUR eller en balansslutning som överstiger 43 miljoner EUR per år. Bedömningen görs på global nivå.

⁸ Dnr 2018–13913 Kopia av EKL Rapportering Handel 45–47_ underlag strategi Framtidens handel och konsumtion.

5 Strategiska områden och avgörande frågor

Under 2019 och 2020 tog Energimyndigheten fram strategiska områden och avgörande frågor för sektorsstrategin Framtidens handel och konsumtion i samarbete med näringsliv, bransch- och intresseorganisationer, offentlig sektor och akademi. En översiktsskild över de strategiska områdena och avgörande frågorna presenteras i Figur 6 nedan. De avgörande frågor som ryms inom respektive strategiskt område presenteras närmare i avsnitt 5.1 till 5.4.

5.1 Resurseffektiv handel och besöksnäring

Det strategiska området resurseffektiv handel och besöksnäring fokuserar på den energi- och resursanvändning som uppkommer genom infrastrukturen kring handeln och besöksnäringen. Energianvändningen uppkommer främst i lokaler, verksamheter samt genom transporter. Därför bör arbetet inom området bedrivas i samverkan med sektorerna Resurseffektiv bebyggelse och Fossilfria transporter.

5.1.1 Avgörande frågor

Resurseffektiva logistikflöden vid e-handel och handel i fysisk butik

En resurseffektiv handel kräver resurseffektiva logistikflöden genom hela transportkedjan, från producent till slutanvändare. Många handlare köper in transporter som tjänst vilket försvårar möjligheten att påverka transporternas energianvändning. Det är dock möjligt att föra dialog med och att ställa krav på leverantören, exempelvis gällande val av transportmedel och fordon, ruttoptimering, ökad fyllnadsgrad och sparsam körning.

E-handel har potential att leda till minskad energianvändning vid transporter om inköpsresor med bil ersätts av mer effektiva godstransporter. Dessutom skulle e-handel på sikt kunna vara en pusselbit för att möjliggöra en bilfri livsstil. Det finns dock en mängd

faktorer som påverkar om denna potential realiseras. En viktig fråga är det starka fokuset på snabba leveranser och höga returkvoter som finns inom e-handeln och som försämrar förutsättningarna för ruttoptimering och höga fyllnadsgrader.

Ökad energieffektivisering i lokaler

I sektorn används en rad olika typer av lokaler. Dessa kan exempelvis vara butiker, restauranger, kontor och lager. Om aktörerna äger sina egna lokaler finns en stor möjlighet att påverka energianvändningen genom val av byggnadens energiklass, att införa ett energiledningssystem och att genomföra energieffektiviserande åtgärder. Inom livsmedelshandeln genomförs energieffektiviseringsåtgärder oftast i samband med renovering och ombyggnation. Endast 25 % av de energieffektiviseringsåtgärder som identifierats för handelsföretag som omfattas av lagen (2014:266) om energikartläggning i stora företag hade realiserats under det första kvartalet 2020⁹. I en enkätstudie svarade 70 % av deltagande handelsföretag att det krävs en ökad lönsamhet i åtgärderna för att företagen ska genomföra ytterligare åtgärder.

Ökade incitament för energieffektivisering i hyrda lokaler

I hyresfastigheter saknas ofta incitament att arbeta med fastighetsenergin. Anledningen är att fastighetsägaren ofta inte har någon slutlig energikostnad eftersom den förs vidare till hyresgästerna. Hyresgästerna har i sin tur inte rådighet att påverka energianvändningen eftersom de inte äger de tekniska systemen. Dialog och samarbete mellan fastighetsägaren och hyresgästen ökar chansen att lönsamma effektiviseringsåtgärder genomförs. Ett sätt är att införa så kallade incitamentsavtal mellan fastighetsägaren och hyresgästen.

Många mindre och mellanstora butikslokaler har utländska ägare. Flera av hyresgästerna till dessa butikslokaler upplever att fastighetsägaren inte bryr sig särskilt mycket om fastigheten vilket ytterligare försvårar genomförande av energieffektiviserande åtgärder. Frågan kan inte lösas på nationella nivå utan behöver lyftas till EU-nivå.

Förbättrad inkösprecision

Genom förbättrad inkösprecision går det att undvika produktion och transport av varor som inte behövs eller säljs. En ökad inkösprecision innebär också att lagren kan minska i storlek eller att de produkter som köpts in används eller säljs. Fria returerna vid e-handel anses vara en konkurrensfördel samtidigt som det både är kostsamt för e-handelsföretagen och innebär en ökad energianvändning. Transporterna som uppkommer på grund av returerna är mer energikrävande än den transport som sker av varan från lager till kund. Varorna kontrolleras, hanteras och ompackas innan de kan säljas på nytt. För att sänka omkostnaderna för returhantering sker hanteringen ofta i andra länder som har lägre personalkostnader och övriga omkostnader jämfört med Sverige. Att underlätta för e-handelskunder att välja rätt produkter från början innebär en möjlighet att minska de höga returkvoterna som idag förekommer inom e-handeln.

5.2 Resurseffektiva inköp och upphandlingar

Det strategiska området resurseffektiva inköp och upphandlingar omfattar företags inköp samt offentliga upphandlingar och inköp. Såväl näringsliv som offentliga verksamheter har möjlighet att ställa krav på leverantörers produkter, tjänster och organisation. Inköp

⁹ Avser åtgärder som identifierats under rapporteringsperioden 2016–2019.

och offentliga upphandlingar kan användas som ett strategiskt verktyg för att minska den egna energi- och resursanvändningen, skapa incitament för leverantörer att erbjuda mer resurseffektiva produkter och tjänster samt accelerera marknadsintroduktion av innovativa lösningar.

5.2.1 Avgörande frågor

Offentlig upphandling som strategiskt verktyg för ökad energi- och resurseffektivitet

Det finns ett behov av att öka kunskapen om den potential som upphandling och inköp har att bidra till ökad energi- och resurseffektivitet. Kunskapen om hur upphandling kan användas för att bidra till regionala och nationella mål behöver nå politiker på regional och kommunal nivå samt chefer som ansvarar för offentliga inköp och upphandlingar. Upphandling och inköp bör finnas med i samtliga upphandlande organisationers hållbarhetsstrategi. Utifrån strategin behöver organisationerna sätta upp riktlinjer, policys och långsiktiga mål för hur de ska ta hänsyn till energi- och resurseffektivitet genom upphandlingsprocessen.

Energikompetens finns tillgänglig för att ställa och följa upp krav

Upphandling bör innehålla långsiktiga krav på resurs- och energieffektivitet. Skärpning av kravnivåer under avtalstiden kan vara aktuellt för att underlätta för leverantören att leva upp till de krav som ställs. För att vara trovärdiga i kravställningen behövs en tydlig plan för hur kraven sedan ska följas upp. Många upphandlare belyser att de gärna vill ta hänsyn till energi och miljö i upphandlingar men att man saknar tid och kompetens. Det behövs stöd både vid kravställning och uppföljning. Därför är det viktigt att koppla energi- och hållbarhetskompetens till upphandlingsfunktionen. Detta är särskilt viktigt i mindre organisationer.

Marknadsdialog och kunskapsutbyte mellan beställare och leverantörer

Upphandlare och leverantörer utvecklar mer energi- och resurseffektiva produkter och tjänster tillsammans. Många leverantörer behöver öka sin kunskap om energi och upphandlare behöver ökad kunskap om hur marknaden ser ut och vad leverantörer kan leverera. Många offentliga upphandlare och leverantörer känner inte till att det är tillåtet, och ofta lämpligt, att föra en dialog innan och under en upphandlingsprocess. Marknadsundersökningar är viktiga för att nå rätt nivå på kravställningar. Det finns därför behov av neutrala arenor där kommuner, regioner och leverantörer kan mötas och öka kunskapen om vilka energieffektiva lösningar som finns på marknaden.

Funktions- och innovationsupphandling för resurseffektiva lösningar

Funktions- och innovationsupphandlingar kan fungera som ett effektivt verktyg för att accelerera marknadsintroduktion av innovativa lösningar. Inför innovationsupphandlingar är marknadsdialog mycket viktiga, det ligger nämligen till grund för hur man sedan ställer krav på energi- och resurseffektivitet. De chefer som beställer och ansvarar för upphandlingar behöver utbildning för att förstå att processen vid innovationsupphandling ser annorlunda ut jämfört med traditionell upphandling. En innovationsupphandling tar längre tid och kräver mer resurser än en traditionell upphandling eftersom verksamheten behöver vara mer aktiv. Man behöver även förstå att innovationsupphandling kan innebära en viss risk.

Avyttring som verktyg för cirkulära produktflöden

Det är möjligt för näringsliv och offentlig sektor att använda avyttring som ett verktyg för en mer resurseffektiv och cirkulär hantering av produkter. Vid avyttring kan aktörer bidra till att produkten får en längre livslängd genom att sälja eller lämna produkter för återbruk.

5.3 Resurseffektivt utbud och efterfrågan

Det strategiska området resurseffektivt utbud och efterfrågan omfattar några av de bakomliggande faktorerna som påverkar vad och hur hushåll, näringsliv och offentlig sektor konsumerar. Genom att öka nyttjandegraden av produkter, öka förekomsten av delning av resurser samt öka förekomsten av återanvändning och återvinning är det möjligt att uppnå nytta för brukaren samtidigt som energi- och resursåtgången minskar.

5.3.1 Avgörande frågor

Tillgång till tillförlitliga och jämförbara data över produkters och tjänsters resursanvändning

Data över en produkts eller tjänst energi- och resursanvändning under dess livscykel är nödvändigt för att konsumenten/inköparen ska få tillgång till relevant information vid köptillfället och för att företag ska kunna mäta och förbättra sig själva. Det är viktigt att datan är jämförbar och att det råder spårbarhet och transparens genom hela värdekedjan. Det finns idag data att tillgå för vissa produkter och tjänster. De beräkningsmetoder som används skiljer sig dock åt vilket försvårar möjligheten att jämföra datan.

Nya affärsmodeller för ökad nyttjandegrad av och längre livslängd på produkter

Att förlänga en produkts användningsfas eller öka nyttjandegraden är ofta effektivt för att minska produktens resursanvändning utifrån ett livscykelperspektiv. En längre användningsfas kan uppnås genom varaktig design, underhåll, reparation/renovering, tillgång till reservdelar, uppgraderbarhet, re-design samt återförsäljning och återbruk. Delning av produkter och material ökar nyttjandegraden. För att öka utbudet av produkter och tjänster som är energi- och resurseffektiva utifrån ett livscykelperspektiv behöver företags affärsmodeller förändras. Resurseffektivitet behöver vara en naturlig del av affären och prioriteras av näringslivets styrelser och ledningsgrupper. Övergången till cirkulära och resurseffektiva affärsmodeller kräver en förändrad syn på traditionella risk- och avkastningskrav.

Design för att underlätta delning, återbruk, reparation, uppgradering och återvinning av produkter

En produkts möjlighet att ingå i ett resurseffektivt och cirkulärt system avgörs redan i designfasen. Produktens utformning avgör om resterande del av värdekedjan kan vara resurseffektiv. Utformningen påverkar nämligen materialval, produktionsprocess, affärsmodell, resursåtgång under användningsfas samt produktens möjlighet till återanvändning och återvinning. Produktutvecklare och designers behöver en ökad kunskap om hur man utformar produkter som har möjlighet att ingå i ett cirkulärt system.

Information och märkning för att underlätta resurseffektiv konsumtion

Effekten av miljömärkning som informativt styrmedel för att påverka privatkonsumtionen i en hållbar riktning är omtvistad. Det förekommer en mängd olika märkningar på marknaden. Det i kombination med att miljöinformation är relativt komplex ställer höga krav på kunskap och intresse hos konsumenten. Förutom miljömärkning finns även energimärkning av energianvändande produkter, något som har visat sig ha en påverkan på konsumentens val av energianvändande produkter. Energi- och miljömärkningar kan vara ett viktigt verktyg för företag som vill utveckla sin verksamhet i en hållbar riktning eller användas för att ställa krav vid offentliga upphandlingar och inköp. Informationen om produkter behöver vara jämförbar, trovärdig och omfatta energi- och resursanvändningen genom hela produktens livscykel. Informationen bör även upplysa konsumenten om produktens möjlighet att ingå i ett cirkulärt materialflöde. Digitala verktyg kan vara ett sätt för att tillgängliggöra information om produkter och tjänster.

Styrning så att produkter och tjänster med relativt stor resursanvändning har svårare att nå marknaden

Lagstiftning, skattesystem och styrmedel kan användas för att främja och möjliggöra ett resurseffektivt utbud. Ett exempel på en sådan lagstiftning är Ekodesigndirektivet som sätter minimikrav på energiprestanda hos produkter och förbjuder de mest energi- och resurskrävande produkterna på EU-marknaden.

5.4 Investeringar för ökad energi- och resurseffektivitet

Det strategiska området omfattar hur bank- och finansbranschen kan medverka i omställningen till en resurseffektiv energianvändning genom att investera i och underlätta kreditgivning för företag och projekt med resurseffektiva lösningar.

5.4.1 Avgörande frågor:

För det här strategiska området har avgörande frågor ännu inte formulerats. Energimyndigheten kommer att komplettera det strategiska området med avgörande frågor under 2021.

Hållbar energi för alla

Energimyndigheten leder samhällets omställning till ett hållbart energisystem.

Vi bidrar med fakta, kunskap och analyser om tillförsel och användning av energi i samhället, och arbetar för en trygg energiförsörjning.

Forskning om framtidens fordon och bränslen, förnybara energikällor och smarta elnät får stöd av oss. Vi stöttar också affärsutveckling som gör det möjligt att kommersialisera innovationer och ny teknik, och ser till att goda lösningar kan exporteras.

Vi ansvarar för Sveriges officiella statistik på energiområdet, och hanterar elcertifikatsystemet och handeln med utsläppsrätter.

Dessutom deltar vi i internationella klimatsamarbeten, och förmedlar fakta om effektivare energianvändning till hushåll, företag och myndigheter.

Energimyndigheten, Box 310, 631 04 Eskilstuna
Telefon 016-544 20 00. Fax 016-544 20 99
E-post registrator@energimyndigheten.se
www.energimyndigheten.se